

تحلیل وضعیت صید و پرورش میگو در ایران در بازه زمانی سال های 1391-1395

محمد ولایت زاده^{1*}، مهدیه جعفری²

Email: mv.5908@gmail.com

1. باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

2. گروه مهندسی دریا، واحد دلووار، دانشگاه آزاد اسلامی، دلووار، ایران.

چکیده

میگو منبع غنی از اسیدهای چرب، پروتئین و عناصری ضروری می باشد و می تواند بسیاری از ریزمغذی های بدن انسان را تامین کند. ویژگی های تغذیه ای خاص میگو و طعم لذیذ آن سبب شده تا در میان مردم بومی سواحل دریاها و خطوط ساحلی در سراسر جهان طرفداران بسیاری پیدا کند. در کشور ایران نیز میگو جزء رژیم غذایی مردم به خصوص مناطق ساحلی خلیج فارس و دریای عمان می باشد و در سال های اخیر این محصول آبی به سایر مناطق کشور و شمال نیز معرفی و بازاریابی شده است. میزان صید و تکثیر و پرورش میگو در شیلات ایران جایگاه بسیار ویژه ای دارد، زیرا سبب رونق مشاغل شیلاتی می گردد. همچنین رشد صنعت صید و صیادی و تکثیر و پرورش میگو نقش مهمی در ایجاد امنیت شغلی، رونق اقتصادی و درآمدزایی توسط مردم بومی دارد. پس از صید و تکثیر و پرورش گونه های مناسب تجاری می توان با فرآوری و بازاریابی مناسب میگو نیز آن را جایگزین پروتئین های جانوری نمود و سرانه مصرف آبزیان را افزایش داد. بنابراین با توجه به این مطالب در این مقاله وضعیت میزان صید و برداشت و پرورش میگو در ایران و جهان تحلیل شده است.

کلمات کلیدی: میگو، پروتئین جانوری، صید، پرورش، ایران

1- مقدمه

اگرچه پرورش میگو در جهان از سابقه ای نزدیک به 6 قرن برخوردار است اما سابقه پرورش علمی میگو به دهه 1950، زمانی که تکثیر میگو به شکل تجاری گسترش یافت، باز می گردد. در حالی که تا سال 1975 میلادی تولید میگوی پرورشی در حدود 50 هزار تن بود با ارتقای فن آوری تولید بچه میگو و غذا و بهبود کیفیت تجهیزات و تاسیسات پرورش میگو و مدیریت مزارع، میزان تولید میگوی پرورشی در اوایل دهه 1990 به بیش از 700 هزار تن افزایش یافت و در قرن بیست و یکم از مرز یک میلیون تن گذشت (حکمت شعار و همکاران، 1389). بر خلاف پرورش ماهی نوع گونه در میگو پروری نسبتاً ناچیز بوده و مهمترین گونه های پرورشی عبارت از میگوی ببری سیاه و میگوی سفید غربی می باشد. در حالی که پرورش میگوی سفید غربی تا پایان قرن بیستم عموماً به قاره امریکا محدود می شد اما در چند سال اخیر این گونه به حوزه کشورهای آسیایی وارد شده و در برخی از کشورها رفته رفته به گونه غالب تبدیل می شود (متین فر و همکاران، 1386). مزارع پرورش میگو جهان با استفاده از گونه های میگوی قابل دسترس محلی توسعه پیدا کرد. در آسیا میگوی مونودون گونه غالب پرورشی بود در صورتی که در غرب میگوی سفید اقیانوس آرام یا میگوی وانامی غالب بود. در هر دو مناطق، میگو با استفاده از لاروهای وحشی که از مولدین دریایی صید می کردند تولید می شد. در غرب کشف شده بود که میگوی وانامی را می توان در استخرهای پرورشی به آسانی اهلی نمود و پرورش مولدین در مخازن برای تولید مثل به سادگی امکان پذیر می باشد (احمدی و همکاران، 1395).

2- مواد و روش

این تحقیق توصیفی - تحلیلی در سال 1397 انجام شد. ارقام و داده های به دست آمده در خصوص میزان برداشت و صید و پرورش میگو در ایران و جهان از سالنامه آماری شیلات ایران و سالنامه آماری فائو استخراج شده است (سالنامه آماری شیلات ایران، 1396؛ FAO, 2018). رسم نمودارها و جداول به کمک نرم افزار اکسل 2007 انجام شد.

3- نتایج و بحث

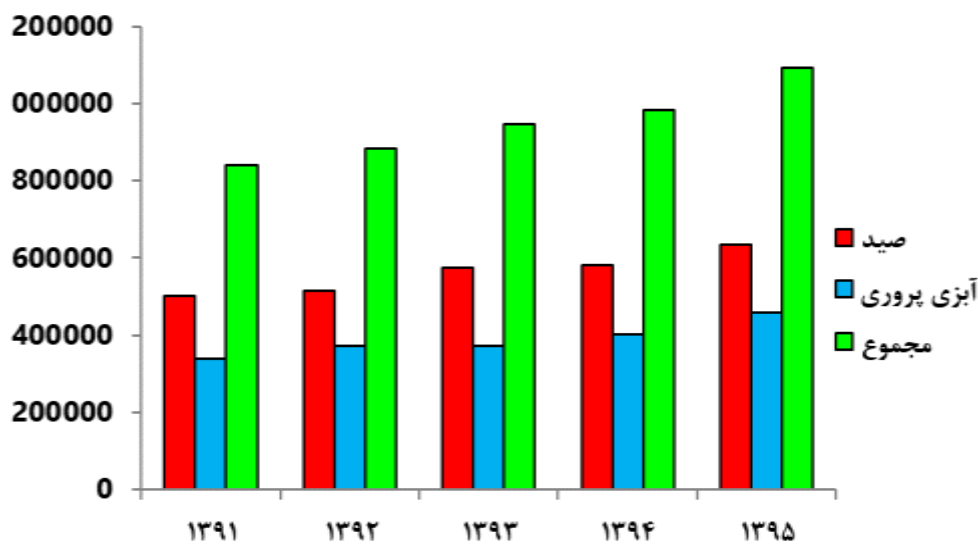
تعداد مزارع پرورش میگو در سال 1395، 576 باب و مساحت مزارع 7870 هکتار بوده است. همچنین در سال 1395 تعداد 2115000 قطعه بچه میگو تولید شده است و 15049 تن میگو به ارزش 69610 دلار صادرات انجام گردیده است. تمامی مقادیر مربوط به صنعت پرورش و صادرات میگو در سال 1395 نسبت به سال 1391 افزایش یافته و روند روبه رشدی مشاهده شد (جدول 1). در فاصله زمانی سال های 1391 تا 1395 میزان صید آبزیان در ایران بالاتر از میزان آبی پروری بوده است، به طوری که در سال 1395 میزان صید و پرورش آبزیان به ترتیب 634198 و 459521 تن و در مجموع 1093719 تن برآورد شد (شکل 1). مقایسه

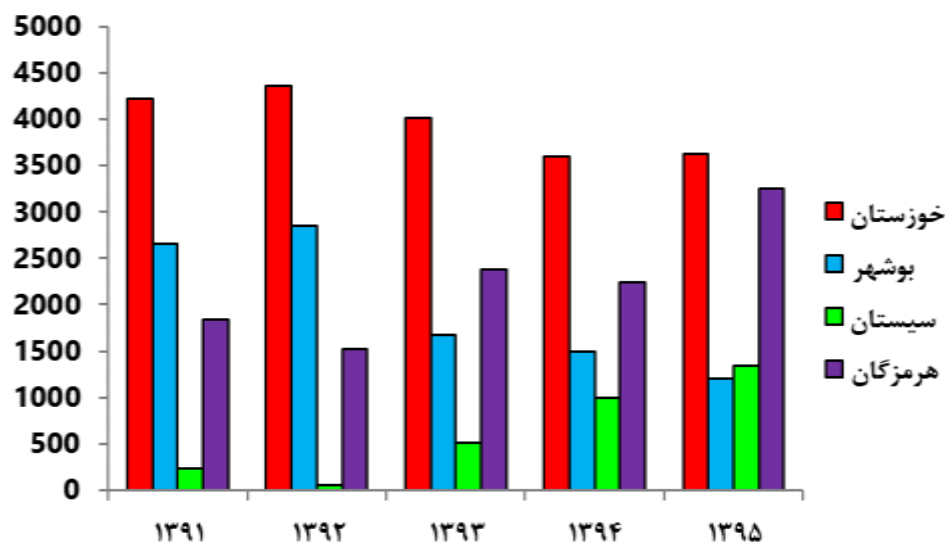
صید به تفکیک استان های ساحلی جنوب کشور نشان داد طی سال های 1391 تا 1395 استان خوزستان بالاترین میزان صید میگو و استان سیستان و بلوچستان کمترین میزان صید را داشته است. در سال 1395 میزان صید استان سیستان و بلوچستان بالاتر از استان بوشهر بوده است (شکل 2).

جدول 1- مشخصات کلی مربوط به برداشت و آبی پروری میگو در ایران (سال های 1391-1395)

سال	تعداد مزارع (باب)	تولید بچه میگو (قطعه)	مساحت مزارع (هکتار)	مقدار صادرات (تن)	ارزش صادرات (دلار)
1391	320	1153000	4427	4904	23040
1392	335	1239000	4779	11585	50694
1393	518	1916000	7053	11610	50590
1394	523	1828000	7473	12830	55914
1395	576	2115000	7870	15049	69610

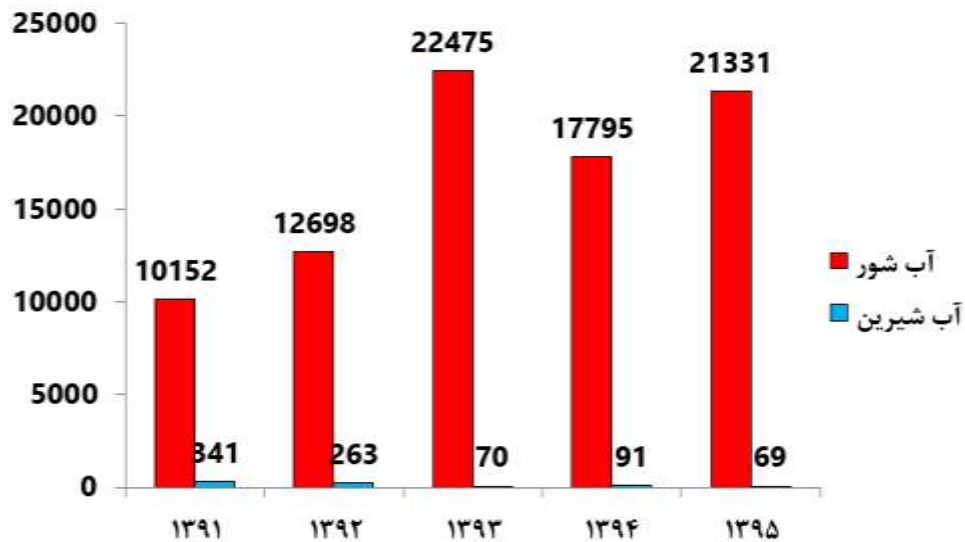
شکل 1- مقایسه میزان صید و برداشت آبیان و آبی پروری در ایران (سال های 1391-1395)

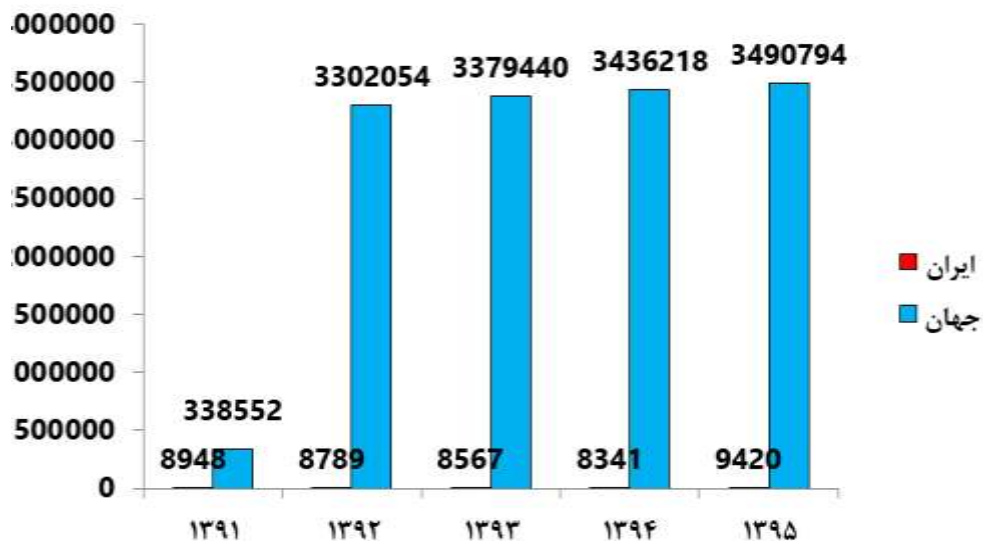
شکل 2- مقایسه میزان صید میگو در استان های کشور ایران (سال های 1391-1395)

میزان پرورش گونه های آب شور میگو نسبت به میگوی آب شیرین و شاه میگو طی سال های 1391 تا 1395 بالاتر بوده است. میزان پرورش میگوهای آب شور و میگوهای آب شیرین در سال 1395 به ترتیب 21331 و 69 تن برآورد شد (شکل 3). مقایسه میزان صید میگو در ایران و جهان نشان می دهد که میزان برداشت ایران نسبت به کل کشورهای ساحلی جهان بسیار پایین تر است (شکل 4). این مسئله نشان می دهد که ایران می تواند از پتانسیل بیشتری جهت برداشت و صید و پرورش میگوی در خطوط ساحلی و آب های داخلی استفاده کند.

شکل 3- مقایسه میزان پرورش میگو به تفکیک آب شور و شیرین در ایران (سال های 1391-1395)

شکل 4- مقایسه میزان صید میگو در ایران و جهان (سال های 1391-1395)

نتایج پژوهش ها نشان می دهد که تهیه غذای خارجی، کارشناس خارجی و تأمین منابع مالی از چالش های اصلی تکثیر میگوی کشور است. هدف اصلی این تحقیق دریافت دیدگاه ها و تجربیات دست اندرکاران عملی تکثیر میگوی کشور و تعیین چالش های پیش روی آن است. فراهم شدن بستر همکاری بخش دانشگاهی با بخش صنعت و بخش دولتی مهم ترین راهکار شناسایی و چاره اندیشی مسائل و مشکلات آبی پروری میگو در ایران است. بستری که در آن طرفین در طول زمان به هم اعتماد کنند و از نیازهای یکدیگر آگاه شوند و تجربه طرف دیگر را از دید تجربه خود بنگرند، آن را بپذیرند و آن را در چارچوب تجربه ها و مفاهیم خود بازسازی و تعریف کنند

(احمدی و همکاران، 1395). صنعت پرورش میگو از جمله صنایعی است که با توجه به نیازها، مزایا و پتانسیل های کشورمان از سوی دولتمردان مورد توجه قرار گرفت و اقداماتی برای توسعه آن انجام شد که در نتیجه تولید میگوی پرورشی در ایران سیری صعودی به خود گرفت، اما بروز برخی مشکلات که بعضا ریشه در سیاست گذاری های غلط اولیه برای توسعه این صنعت داشت باعث شد تا این روند رو به رشد متوقف و در برخی مقاطع روندی معکوس را تجربه نماید. عمده مشکلات این صنعت را می توان در عدم نگاه زنجیره ای به این صنعت و نیز نبود توجه به بازار داخل برای فروش محصول تولید شده دانست. عدم نگاه زنجیره ای باعث شد تا ایجاد حلقه های پیش و پسین صنعت پرورش میگو مغفول مانده و در نتیجه امکان بهره برداری از حداکثر ارزش افزوده مهیا نگردد. عدم توجه به بازار داخل، دشواری رقابت در بازار بین المللی و تاثیر مستقیم تحولات جهانی بر تولید میگو باعث شد تا همواره بازارهای جهانی چالش های متعددی را برای تولیدکنندگان ایجاد نمایند. لذا به نظر می رسد ساماندهی وضعیت فعلی را باید در اتخاذ تصمیماتی دانست که اولاً حداکثر ارزش افزوده را نصیب تولیدکنندگان میگو نماید و ثانیاً بازار برای محصول تولید شده را در داخل گسترش دهد. در راه حل های ارائه شده برای مشکلات باید به مولفه هایی همچون: ضرورت تغییر نقش دولت از حامی مالی صرف به سیاست گذار، نقش مهم توسعه گرها، ساز و کارهای نتیجه محور به جای ساز و کارهای فرآیندگرا، نگاه زنجیره ای به صنعت پرورش میگو، نقش ویژه نهادها و نهادسازی، اهمیت بازار داخل به عنوان محرک تولید توجه جدی شود. با توجه به ضرورت افزایش سهم آبریان در سبد خانوارهای ایرانی و گسترش بازار داخلی این محصول، استفاده از ظرفیت 75 میلیونی مصرف کنندگان باید در راس اولویتها و جهت گیری های سازمان شیلات قرار بگیرد. به این منظور باید نظام توزیع این کالا در داخل اصلاح و با استفاده از شبکه های توزیع موجود، میگو به قیمت مناسب به دست مصرف کنندگان رسیده و از این طریق با افزایش سود تولید (به جای توزیع) امکان جبران خسارات گذشته و ترغیب سرمایه گذاری های آتی فراهم شود (جعفری گلوبیک و همکاران، 1390).

4- منابع

- 1- احمدی، م.، کوچنین، پ.، صالحی، ح.، یآوری، و. و حسینی فر، س.ح.، 1395. تحلیل و تعیین چالش های پیش روی صنعت تکثیر میگوی ایران. مجله علوم و فنون دریایی، 15 (4): 56-68.
- 2- حکمت شعار، م.، بنا درخشان، ر.، اصغری، ار.، آقا احمدی، ا.، عسگری، ص. و معدنی، و.، 1389. زمینه های سرمایه گذاری آبری پروری (پرورش میگو). سازمان شیلات ایران، معاونت آبری پروری، 27 صفحه.
- 3- جعفری گلوبیک، و.، فیروزآبادی، م.، عبدلی زاده، س.، طاهری نژاد، م.، حیدری، ح.، دست گزین، م.، موسوی، س.ر.، مریدی، م. و محمدپور، م.ج.، 1390. گزارش تحلیلی چالش های صنعت پرورش میگو و راه کارهای برون رفت از آن. شبکه تحلیل گران تکنولوژی ایران، اندیشکده توسعه منطقه ای هرمزگان، 29 صفحه.
- 4- سالنامه آماری سازمان شیلات ایران (1395-1391)، 1396. دفتر برنامه ریزی گروه آمار و مطالعات توسعه شیلاتی. سازمان شیلات ایران. تهران. 64 صفحه.
- 5- متین فر، ع.، سامانی ن.، مهرابی، م.ر.، صدریان، م.، سپهداری، ا.، افشارنسب، م.، زرشناس، غ.ع.، شریف پور، ع. و صاحی، ح.، 1386. طرح جامع توسعه پایدار میگو، پروژه بهبود ساختار تحقیقات پژوهشی میگوی کشور. موسسه تحقیقات شیلات ایران، 56 صفحه.
- 6- Briggs, M., Funge-Smith, S., Subasinghe, R.P., Phillips, M., 2005. Introductions and movement of two penaeid shrimp species in Asia and the Pacific. FAO Fisheries Technical Paper, No. 476. FAO, Rome. 78p.
- 7- FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations), 2018. Yearbook annuaire anuario. Fishery and Aquaculture Statistics 2016, Roma, 108 P.